

Knjiga je vrijedno djelo iz područja pastoralne teologije i trebala bi doći do svojih adresata: svećenika, redovnika, redovnica, vjernika laika angažiranih u

župnim zajednicama te, svakako, studentica i studenata teoloških učilišta.

Josip Šimunović

Logos. Časopis za filozofiju i religiju, 1 (2013.) 2

Godine 2013. u Bosni i Hercegovini pokrenuto je izdavanje novog časopisa *Logos*, koji izdaje Centar za kulturu i edukaciju – LOGOS iz Tuzle, a prvi je broj izašao u siječnju 2013. godine. Časopis izlazi dva puta godišnje.

Iako očito prvotno usmjeren bosanskohercegovačkom čitateljstvu, čini nam se da je riječ o regionalno relevantnom časopisu i to stoga što je specijaliziran za specifične teme vezane uz filozofiju i religiju kao i njihov međusobni odnos. *Logos* objavljuje priloge iz komparativne religio-logije, filozofije religije, fenomenologije religije, ontologije, filozofske hermeneutike, gnoseologije, filozofske antropologije i srodnih znanstvenih disciplina.

Ono po čemu se ova publikacija razlikuje od nekih drugih koje prate religiju i filozofiju jest to da se u njoj nastoji gajiti interreligijski, interkonfesionalni i interdisciplinarni pristup zbilji religije. Članovi uredništva kao i autorice i autori koji objavljuju u časopisu pripadaju različitim religijskim tradicijama ili njihov znanstveni interes naprosto uključuje i religiju. U tome smislu, temeljna je intencija ovog časopisa afirmirati znanstvena istraživanja u području filozofije i religije, osnažiti interkulturalni i interreligijski

dijalog te jačati svijest o značaju i postavkama filozofijskog i religijskog pluralizma. Taj cilj je osobito istaknut u Uvodniku prvog broja, u kojem glavni urednik Rusmir Šadić pojašnjava kako *Logos* »nastoji afirmirati filozofiju i religiju u njihovim svekolikim dimenzijama, te stvoriti matricu na kojoj će biti moguće otvoriti i razvijati plodotvoran dijalog između njih«. Sve to predstavlja novost na ovim južnoslavenskim prostorima.

Pluralističko je usmjerenje časopisa razvidno i iz drugog broja koji je predmet ovog osvrta. Drugi je broj *Logosa* izašao u srpnju 2013. godine a njegova je bitna odlika tematska i metodologijska raznolikost. *Lino Veljak*, profesor na Odsjeku za filozofiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu u prilogu pod naslovom »Ontologija i metafizika« nastoji osvijetliti smisao tih ključnih filozofijskih pojmova analizirajući njihovo značenje kroz povijest filozofije. Osobit je naglasak na tematiziranju značenja Kantove kritike metafizike za svu kasniju filozofiju, kao i na suvremenim pokušajima kritike iz perspektivâ kako »analitičke« tako i »kontinentalne« tradicije. *Vesna Stanković Pejnović* u prilogu »Nietzscheovo shvaćanje slobode« donosi jednu obuhvatnu

interpretaciju tog pojma u Nietzscheovu opusu. Njezina je teza da »iako Nietzsche ne razmatra često pitanja slobode, ona je uveliko značajna u njegovom filozofskom projektu prevrednovanja svih vrijednosti«. Autorica zaključuje kako je za Nietzschea »filozofija prevazilaženja i prevrednovanja vrijednosti temelj [...] ostvarenja slobode pojedinca, koji ima dovoljno hrabrosti na osamljenost i prevazilaženje sebe sama i prevrednovanje društvenih naučenih vrijednosti«.

Članak »Filozofija prava 'Allala Al-Fasija« *Osmana Kozlića* (Behram-begova medresa u Tuzli) tematizira filozofijsko-pravne uvide 'Allala al-Fasija, vođe marokanskoga oslobodilačkog pokreta, prema autoru jedne od »najmarkantnijih ličnosti muslimanskog svijeta u XX stoljeću«. Islamsko (šerijatsko) pravo uspoređuje se sa zapadnim pravnim tradicijama te se skiciraju njegove posebnosti.

Prilog pod naslovom »Jamal ad-ain al-Afgani i njegova kritika materijalizma« autora *Amira Karića* (Pravni fakultet u Tuzli) i *Senada Kusura* donosi panoramski prikaz života i djela Jamala ad-din al-Afganija, začetnika »modernog reformističkog pravca u muslimanskom svijetu u drugoj polovini 19. stoljeća«. Prilog osobito temeljito obrađuje Al-Afganijevu kritiku materijalizma te njegov panislamizam.

U prilogu *Ljudevita Frana Ježića* (Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu) pod naslovom »O umskoj potrebi za vjerom u Božiju opstojnost po raspravi Wizenmanna i Kanta« obrađuje se spor između Wizenmanna, koji zastupa pie-

tističko/fideističku poziciju da osvjedočenje u Božju egzistenciju ne proizlazi iz filozofijske spekulacije, već iz osjećaja i vjere, i Kanta, koji je kritizirao i odbacio sve tradicionalne dokaze za Boga i vjeru smjestio u područje morala.

Prilog autorice *Ive Mršić Felbar* (Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu) »Pluralistička kristologija Johna Hicka – pitanje suvremenog religijskog jezika« kritički prikazuje neke relevantne aspekte kristologije englesko-američkog teologa i filozofa religije Johna Hicka. Hick je jedan od najkontroverznijih religijskih mislioca na Zapadu koji je pokušao nanovo protumačiti neke ključne kršćanske doktrine. Hickova kristologija proizlazi iz njegove »filozofije religijskog pluralizma« i prvi je put predstavljena u zborniku *The Myth of God Incarnate* (1977.), gdje je utjelovljenje Logosa tumačeno u kategorijama mita.

Kerim Sušić (Znanstveno-istraživački inkubator [ZINK], Filozofski fakultet u Sarajevu) u prilogu »Metafizika Prvoga u filozofiji Al-Fârâbîja« tematizira Al-Fârâbîjevo metafizičko učenje, promišljanja o Prvome, osobito njegove stavove o stvaranju, emanaciji i hijerarhiji duhovnog svijeta. Al-Fârâbî je inače »začetnik političke filozofije u islamu« i a njegova je metafizika od strane komentatora, smatra autor, u određenom smislu u drugome planu, no to nikako ne znači da nije vrijedna istraživanja.

Osim autorskih tekstova ovaj broj *Logosa* sadrži i dva prijevoda (*Golamhosain Ebrahimi Dinani* i *Najmat al-Sadat Radfar*,

»Filozofsko objašnjenje objave sa stajališta Abu Nasra Al-Fârâbîja« i *Abu Hamid El-Gazali*, »O vrstama i kategorijama znanja«) kao i recenziju knjige (*Nevad Kahteran*, »Esadu Ćimiću u čast. Zbornik radova povodom 80 godina života«).

Svi su prilozi pisani na veoma visokoj akademskoj razini primjerenoj profilu znanstvenog časopisa, osobito humanističke provenijencije. Zastupljene teme i pristupi relevantni su za svaki oblik studija religijâ kao i za filozofiju. *Logos* je na najboljem putu da se etablira kao relevantan regionalni znanstveni časopis. No, ono što je odlučujuće i što ovaj časopis izdiže u odnosu na neke druge slične publikacije, a što je spomenuto već

na početku ovoga prikaza, jest eksplicitna angažiranost oko nastojanja da međusobno stupe u komunikaciju različite škole mišljenja kao i različite religijske tradicije. Religiozni i nereligiozni autori, filozofi, religiozolozi i teolozi svih tradicija promišljaju fenomen religije osvjetljujući ga iz svojih specifičnih perspektiva i sve to lišeno svih pretenzija na ekskluzivnost i posjedovanje apsolutne istine.

Sve to može pridonijeti boljem međusobnom razumijevanju i uzajamnom obogaćivanju, a to je nešto što nam je svima na ovim prostorima prijeko potrebno. Poradi toga *Logos* u svakom slučaju vrijedi čitati.

Danijel Tolvajčić